

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS
ŠVIETIMO KOKYBĖS IR REGIONINĖS POLITIKOS DEPARTAMENTAS**

Biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2, 01516 Vilnius, tel. (8 5) 219 1225 / 219 1152, faks. (8 5) 261 2077,
el. p. smmin@smm.lt, http://www.smm.lt. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT30 7300 0100 0245 7205 „Swedbank“, AB, kodas 73000

**PAŽYMA
DĖL BENDRŪJŲ UGDYMO PLANŲ ĮGYVENDINIMO EKSPERIMENTINĘ MOKYMO
LĖŠŲ APSKAIČIAVIMO IR PASKIRSTYMO METODIKĄ ĮGYVENDINANČIOSE
SAVIVALDYBĖSE**

2018-02-05 Nr. KA1-2
Vilnius

Vykdydami Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr. V-862 „Dėl darbo grupės sudarymo“, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamento Regioninės politikos analizės skyriaus specialistai 2017 m. gruodžio mėn. atliko patikrą 55-iose Alytaus, Jonavos, Raseinių, Šalčininkų ir Telšių rajonų savivaldybių mokyklose (sąrašas pridedamas).

Patikros tikslas – įvertinti bendrojo ugdymo mokyklų, finansuojamų pagal Eksperimentinę mokymo lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodiką (toliau – KK metodika), vykdomų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų (toliau – BUP) įgyvendinimą finansiniu aspektu.

Patikros aspektai: mokymo lėšų, skirtų ugdymo planui įgyvendinti, švietimo pagalbai ir bibliotekai, ugdymo procesui organizuoti ir valdyti, panaudojimas įgyvendinant pagrindinio ugdymo programos pirmąją bei antrąją dalis ir vidurinio ugdymo programą.

Vadovaujantis patikros aspektais analizuoti mokyklų ugdymo planai, pamokų, konsultacijų ir neformaliojo vaikų švietimo veiklų tvarkaraščiai, mokytojų ir kitų darbuotojų tarifیکacijų sąrašai.

Pagal patikros aspektus nustatyta:

1. Klasių komplektavimo įtaka mokyklos finansinėms galimybėms įgyvendinti BUP.

KK metodikos privalumas lyginant su Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika (toliau – MK metodika) yra tas, kad yra nustatytas rekomenduojamas ugdymo valandų skaičius ir lėšų dydis kiekvienam klasės komplektui, priklausomai nuo vaikų skaičiaus jame. Bendras mokyklai priklausančių mokymo lėšų dydis priklauso nuo pagal KK metodiką mokyklai apskaičiuoto klasių komplektų skaičiaus. Mokyklos, formuojančios daugiau komplektų nei priklauso pagal KK metodiką, gautas lėšas turi paskirstyti didesniai komplektų skaičiui, todėl mažėja BUP įgyvendinimo galimybės ir kai kurių mokyklų ugdymo planai tampa tik „išgyvenimo“ planais.

1 lentelėje pateiktas tikrintų mokyklų 1–10 ir I–IV gimnazijos klasių komplektų skaičius pagal savivaldybes 2017 m. rugsėjo 1 d. duomenimis, pagal KK metodiką priklausantis komplektų skaičius ir jų skirtumas, t. y. nefinansuojamas komplektų skaičius, viršijantis pagal KK metodiką priklausantį komplektų skaičių:

1 lentelė. Klasių komplektų skaičius

Savivaldybė	Komplektų skaičius 2017-09-01	Komplektų skaičius pagal KK	Skirtumas
Alytaus rajono	108	101,92	6,08
Jonavos rajono	102	87,12	14,88
Raseinių rajono	123	115,96	7,04
Šalčininkų rajono	228	186,72	41,28
Telšių rajono	129	124,44	4,56
Iš viso	690	616,16	73,84

Pagal KK metodiką 1–10, I–II gimnazijos klasių komplektas, kuriame yra 5–8 mokiniai, gauna tik pusę viso komplekto kainos, jei yra 1–4 mokiniai – trečdalį viso komplekto kainos. III–IV gimnazijos klasių komplektas gauna visą kainą, jei jame mokosi ne mažiau kaip 15 mokinių, pusę kainos – nuo 9 iki 14 mokinių, trečdalį kainos – jei yra mažiau kaip 9 mokiniai. Norint bent minimaliai įgyvendinti BUP, tenka formuoti jungtinius komplektus 5–8 klasėse ar sudaryti bendras laikinąsias grupes iš III–IV gimnazijos klasių mokinių. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklėmis (toliau – Tinklo taisyklės), negali būti jungiamos 9 ir 10 klasės, todėl mažos klasės yra nuostolingos.

Analizuojant klasių komplektavimą pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, paaiškėjo, kad savivaldybėse skirtingai sprendžiami mokyklų tinklo klausimai. Alytaus rajono savivaldybėje nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. veikia šešios gimnazijos, pagrindinės mokyklos, reorganizuotos į gimnazijų skyrius. Šis sprendimas galimai turėjo įtakos 5–8 klasių komplektavimui, nes komplektų skaičius iš esmės atitinka KK metodikoje nustatytus dydžius. Pakankamai gerai sukomplektuoti jungtinių klasių komplektai Telšių rajono savivaldybėje (1–8 klasėse) ir Raseinių rajono savivaldybėje (1–4 klasėse). Žymiai per daug mažų komplektų 5–8 klasėse formuojama Šalčininkų, šiek tiek daugiau nei priklauso – Jonavos ir Raseinių rajonų tikrintose mokyklose. 9–10 klasėse daugiau nei priklauso komplektų formuoja visos eksperimente dalyvaujančios savivaldybės. III–IV gimnazijos klasių komplektų skaičius atitinka KK metodikoje nustatytus dydžius Alytaus ir Jonavos rajonų savivaldybėse. Žymiai daugiau vidurinio ugdymo programos klasių komplektų suformuota Šalčininkų rajono savivaldybėje: čia iš trylikos veikiančių gimnazijų dešimtyje komplektuojamos vidurinio ugdymo programos klasės dėl mažo mokinių skaičiaus gauna tik po 0,33 ar 0,5 dalis klasės krepšelio.

2 lentelėje pateiktas skaičius, nurodantis, kiek klasių komplektų savivaldybių tikrintose mokyklose komplektuojama daugiau nei priklauso pagal KK metodiką pagal vykdomas programas:

2 lentelė. Komplektų skaičius, viršijantis pagal KK metodiką priklausančių skaičių (2017 m. rugsėjo 1 d.)

Savivaldybė	Daugiau komplektų nei priklauso pagal KK yra			
	1–4 kl.	5–8 kl.	9–10, I–II kl.	III–IV kl.
Alytaus rajono	2,55	0,03	3,5	0
Jonavos rajono	2,51	3,86	8,51	0
Raseinių rajono	0,35	2,68	2,17	1,84*
Šalčininkų rajono	6,7	13,71	8,5	12,37**
Telšių rajono	0,36	0,7	3	0,5
Iš viso	12,47	20,72	25,68	14,71

*Iš jų du komplektai sudaryti suaugusiųjų vidurinio ugdymo programai įgyvendinti kasdieniu būdu;

**Iš jų vienas komplektas sudarytas suaugusiųjų vidurinio ugdymo programai įgyvendinti neakivaizdiniu būdu.

Atkreiptinas dėmesys, kad yra atvejų, kai klasių jungimas nesuteikia jungtiniam komplektui pakankamo finansavimo. Pavyzdžiui, turint keturias pradines klases po 0,33 komplekto, atsižvelgiant į Tinklo taisyklių nuostatą, kad jungti galima ne daugiau kaip tris klases, formuojami du klasių komplektai negauna viso komplekto finansavimo. Daugiau panašių atvejų pasitaiko 5–8 klasėse, kuriose galimas tik dviejų klasių jungimas. Tačiau pasitaiko ir priešingų atvejų, kai sujungus tris pradines klases į vieną komplektą, gaunama 1,5 dalys viso komplekto kainos. Šie atvejai rodo, kad pagal jungtinių klasių komplektų formavimo principus, finansavimas priklauso nuo atsiktinumo, kaip mokiniai „sukrenta“ į klases.

Pažymėtina, kad KK metodikoje taikomas komplektų skaičiavimo principas, kai susidaro daugiau nei vienas komplektas, neatitinka Tinklo taisyklių nuostatos maksimalų mokinių skaičių klasėje (pagal pradinio ugdymo programą – 24, pagrindinio ir vidurinio – 30) didinti ne daugiau kaip dviem mokiniams esant poreikiui mokslo metų eigoje. Pavyzdžiui, turint 32 vienos klasės mokinius pagal KK metodiką finansuojamas vienas komplektas, o laikantis Tinklo taisyklių nuostatų reikia sudaryti du komplektus. Be to, formuojant vieną komplektą kyla rizika mokslo metų eigoje, padidėjus mokinių skaičiui, klasėje turėti 33 ir daugiau mokinių.

Palyginus pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. sausio 7 d. įsakymą Nr. V-8 ir 2017 m. sausio 19 d. įsakymą Nr. V-26 savivaldybėms skirtas lėšas 2016 ir 2017 metams, paaiškėjo, kad 2017 metais Jonavos ir Šalčininkų savivaldybėms pagal KK metodiką

paskaičiuotas finansavimas buvo mažesnis už paskaičiuotą pagal MK metodiką. Duomenys apie finansavimo skirtumus (tūkst. Eur) pagal KK ir MK metodikas pateikti 3 lentelėje:

3 lentelė. Lėšų (tūkst. Eur) pagal KK ir MK metodikas 2016 ir 2017 metų lyginamoji lentelė

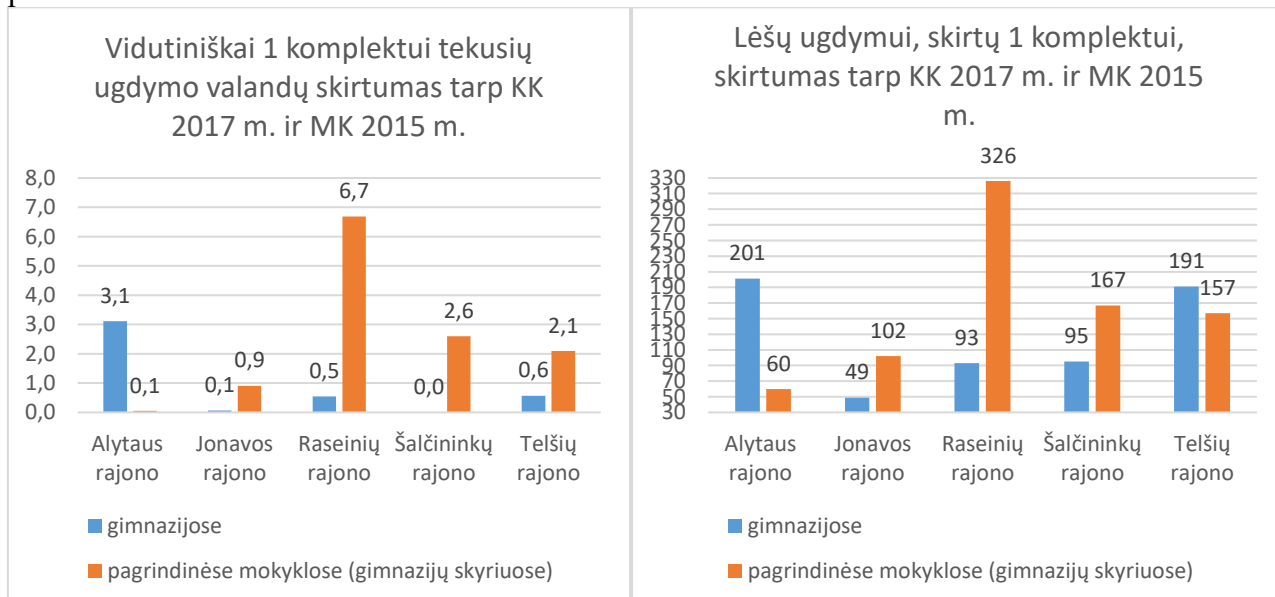
Savivaldybė	Mokinių skaičiaus pokytis	Klasių komplektų skaičiaus pokytis	lėšų pokytis 2016 m.	lėšų pokytis 2017 m.
Alytaus rajono	-117	-8	305,0	253,7
Jonavos rajono	-175	0	206,0	-85,9
Raseinių rajono	-100	-4	295,0	160,5
Šalčininkų rajono	-44	-4	409,0	-11,9
Telšių rajono	-182	-10	254,0	80,7
Iš viso	-618	-26	1469,0	397,1

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. lapkričio 18 d. nutarimo Nr. 1199 „Dėl eksperimentinės mokymo lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ 2.2 papunkčiu savivaldybėms, kurioms pagal KK metodiką apskaičiuota lėšų suma buvo mažesnė už apskaičiuotą pagal MK metodiką, buvo kompensuotas lėšų skirtumas Jonavos ir Šalčininkų rajonų savivaldybėms.

Pagal KK metodiką lėšų skaičiavimo principai nesikeitė, todėl darytina išvada, kad lėšų dydis lyginant 2016 ir 2017 metus kito tik dėl komplektų skaičiaus ir jų dydžių pokyčių mokyklose.

2. BUP įgyvendinimui panaudotų lėšų ir ugdymo valandų pokytis lyginant KK ir MK metodikas.

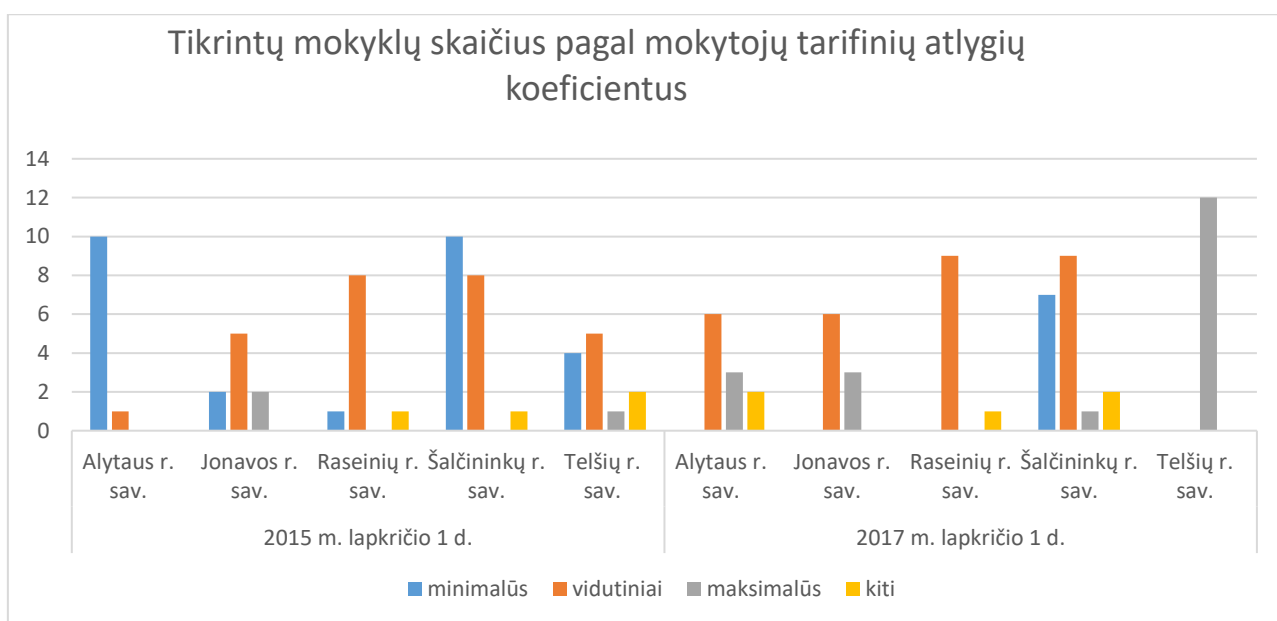
Patikros metu pagal tikrintų mokyklų vadovų pateiktas mokytojų ir kitų pedagoginių darbuotojų tarififikacijas analizuotas vienam komplektui vidutiniškai skirtu ugdymo valandų skaičiaus ir jam įgyvendinti skirtu lėšų (Eur) dydžio pokytis, lyginant 2015 m. lapkričio 1 d. tarififikaciją pagal MK metodiką ir 2017 m. lapkričio 1 d. tarififikaciją pagal KK metodiką (toliau – lyginamasis laikotarpis). Pastebėta, kad vidutiniškai vienam komplektui tenkančių ugdymo valandų skaičius bei lėšos (Eur) ugdymo planams įgyvendinti padidėjo kaimo mokyklose, įgyvendinančiose pagrindinio ugdymo programą, išskyrus Alytaus r. gimnazijų skyrius (toliau – pagrindinės mokyklos). Lyginant gimnazijų tarififikacijas ryškesnis vidutiniškai vienam komplektui skirtų ugdymo valandų padidėjimas stebimas tik Alytaus rajono gimnazijose, o lėšų (Eur) ugdymo planams įgyvendinti – tik Alytaus ir Telšių rajonų gimnazijose. Pažymėtina, kad pagal KK metodiką skaičiuojant klasės krepšelius mokiniams, besimokantiems pagal bendrojo ugdymo programas tautinių mažumų kalba arba valstybine mokomąja kalba daugiakalbėje aplinkoje, metodikoje nurodyti klasės krepšeliai yra didinami 20 procentų, todėl visos tikrintos Šalčininkų rajono mokyklos gavo 20 proc. didesnę finansavimą. Tačiau nei valandų skaičiumi, nei lėšomis vienam komplektui tikrintos Šalčininkų rajono mokyklos neišsiskiria. Gautos didesnės lėšos panaudojamos mažiems kompleksams finansuoti. Vidutiniai tikrintų mokyklų lėšų ir valandų skaičiaus pokyčiai pavaizduoti 1–2 paveikslėliuose:

1 pav.

2 pav.

Pagal KK metodiką skirta daugiau lėšų lyginant su MK metodika Alytaus, Raseinių ir Telšių rajonų savivaldybėms (žr. 3 lentelę). Atkreiptinas dėmesys, kad lėšos vienam komplektui didėjo ir dėl mokytojų tarifinių atlygių koeficientų didinimo (per lyginamą laikotarpį tarifinių atlygių koeficientai, keičiant Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašą, buvo ne kartą didinti). Taip pat įtakos lyginimo rezultatams turėjo pasirinktas laikotarpis – lygintos lapkričio mėnesio tarififikacijos, kai metų pabaigoje, paaiškėjus sutaupyty lėšų likučiui, būna didinami mokytojų tarifinių atlygių koeficientai. Toks atvejis pastebėtas Telšių savivaldybės mokyklose: 2016 ir 2017 metų pirmus tris ketvirčius mokytojams buvo skiriami minimalūs koeficientai, o paskutinį ketvirtį – maksimalūs. Analizuojant tarififikacijų duomenis paaiškėjo, kad mokyklų, taikančių minimalius mokytojų tarifinių atlygių koeficientus, skaičius per lyginamą laikotarpį sumažėjo nuo 27 iki 7, o taikančių maksimalius koeficientus mokyklų skaičius padidėjo nuo 3 iki 20. Tikrintų mokyklų skaičius pagal taikytus mokytojų tarifinių atlygių koeficientus pateiktas 3 paveikslėlyje:

3 pav.

3. Lėšų ugdymo procesui organizuoti ir valdyti panaudojimas.

MK metodikos 12.1 papunktyje nustatyta, kad mokyklos ugdymo procesui organizuoti ir valdyti gali būti skiriama ne daugiau kaip 10 procentų lėšų, skirtų ugdymo planui įgyvendinti (išskyrus kaimo gyvenamojoje vietovėje esančias mokyklas, turinčias iki 120 mokinių, kurioms galima skirti ne daugiau kaip 13 procentų). Pagal KK metodiką visoms mokykloms, nepriklausomai nuo dydžio, ugdymo procesui organizuoti ir valdyti priskaičiuota 10 procentų nuo ugdymo planui įgyvendinti skirtų lėšų. Tačiau KK metodikos 18 punkto nuostatos leidžia pačioms savivaldybėms nustatyti maksimalią lėšų dalį valdymui finansuoti – net iki 20 procentų atitinkamiems metams patvirtintų mokymo lėšų, t. y. viso mokyklos KK. Tai reiškia, kad eksperimentinių savivaldybių mokyklų valdymui gali būti panaudojama daugiau lėšų, nei priskaičiuota pagal KK metodiką. Nė viena savivaldybė nėra nustačiusi maksimalios lėšų dalies, kurią gali naudoti mokyklų direktorių ir jų pavaduotojų ugdymui darbo užmokesčiui. Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2016 m. sausio 27 d. sprendimo Nr. T-313 17 punkte numatyta, kad tuo atveju, kai mokykloje dėl nedidelio mokinių skaičiaus yra jungtinių klasių komplektų ir (arba) mišraus amžiaus grupių, valdymui skiriamų lėšų dalis gali būti didesnė kaip 20 procentų. Pažymėtina ir tai, kad Šalčininkų rajono mokykloms klasės krepšelius didinant 20 procentų, atitinkamai padidėja ir lėšos ugdymo procesui organizuoti ir valdyti.

Sektinas pavyzdys yra Alytaus rajono savivaldybės sprendimas reorganizuoti pagrindines mokyklas į gimnazijų skyrius ir tokiu būdu sumažinti išlaidas mokyklų valdymui. Tačiau kitose savivaldybėse dar yra mokyklų, turinčių labai mažai mokinių, bet daugiau nei vieną mokyklos vadovo etatą, todėl jiems išlaikyti panaudojamos lėšos yra pernelyg didelės.

Tikrintų mokyklų skaičius pagal išlaidų valdymui dalį (procentais) nuo 1–10 ir I–IV gimnazijos klasių ugdymui panaudotų lėšų pateiktas 4 lentelėje (pagal 2017 m. lapkričio 1 d. duomenis):

4 lentelė. Tikrintų mokyklų skaičiaus pasiskirstymas pagal lėšų valdymui panaudojimą

Savivaldybė	Mokyklų skaičius, kurių valdymui skirtų lėšų dalis (proc.) nuo 1–10 ir I–IV klasių ugdymui skirtų lėšų sudaro					
	0–10	11–15	16–20	21–25	26–30	31 ir daugiau
Alytaus r.	4	6	1	0	0	0
Jonavos r.	1	1	3	2	1	1
Raseinių r.	0	4	4	1	0	1
Šalčininkų r.	1	10	5	3	0	0
Telšių r.	2	2	2	3	1	2

Kai kurios tikrintos mokyklos turi priešmokyklinio ir / ar ikimokyklinio ugdymo grupes. Priskaičiavus šių grupių ugdymui skirtas lėšas, valdymo lėšų dalis nuo visoms ugdymo programoms įgyvendinti skiriamų lėšų beveik visais atvejais sumažėja tik 1–3 procentiniais punktais. Lentelės duomenys rodo, kad sprendimai dėl vadovų etatų skaičiaus yra būtini Telšių, Šalčininkų, Jonavos rajonų savivaldybėse.

4. Lėšų švietimo pagalbai ir bibliotekai panaudojimas.

KK metodikoje yra griežtai apibrėžtos lėšos švietimo pagalbai teikti ir bibliotekai finansuoti (kiekvienam mokiniui 2016 ir 2017 metais buvo skiriama 56,10 Eur, o kiekvienam specialiųjų poreikių mokiniui, priklausomai nuo jo poreikių lygmens – 497,90 arba 995,8 eurų). Pagal mokinių skaičių, priklausomai nuo jų poreikių lygmens, susidariusi lėšų suma skiriama švietimo pagalbos ir bibliotekos specialistų etatams išlaikyti. Tikrintose mokyklose, išskyrus Alytaus r. savivaldybės mokyklas, vidutiniškai vienam 2017 metų mėnesiui švietimo pagalbos ir bibliotekos etatams išlaikyti tenkanti KK lėšų suma yra žymiai mažesnė už tokių lėšų poreikį. Tikrintose mokyklose pagalbos ir bibliotekos specialistų etatų skaičius, vidutiniškai vienam etatui pagal KK metodiką ir pagal 2017 m. lapkričio 1 d. tarififikacijos duomenis tenkanti suma pateikta 5 lentelėje:

5 lentelė. Tikrintų mokyklų pagalbos ir bibliotekos specialistų etatų finansavimas

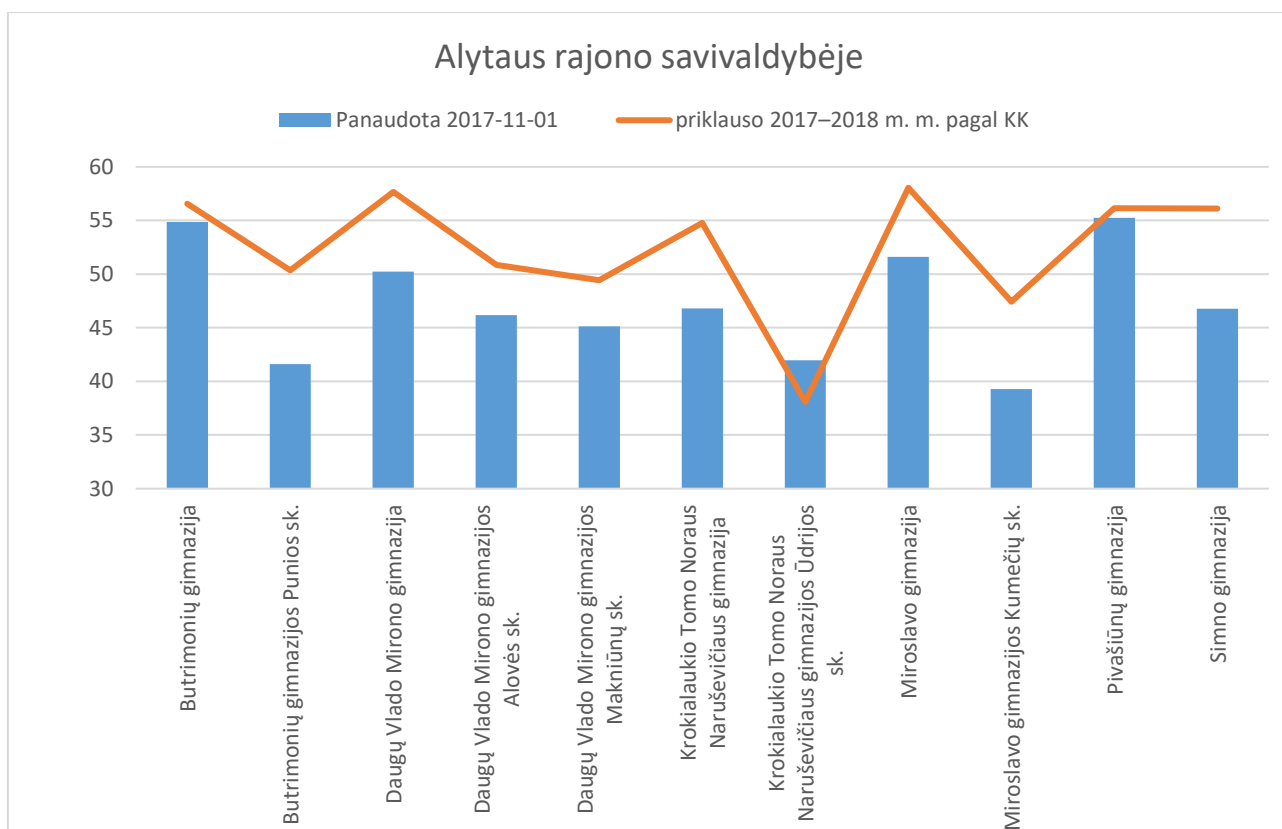
Savivaldybė	Etatų skaičius	Vidutiniškai pagal KK metodiką 1 etatui priklausanti suma	Vidutiniškai pagal tarififikaciją 1 etatui išmokėta suma
Alytaus r.	18,25	634,10	656,73
Jonavos r.	31,35	386,75	629,83
Raseinių r.	48,25	319,54	593,24
Šalčininkų r.	51,25	279,75	615,59
Telšių r.	41,25	377,83	662,83

Atkreiptinas dėmesys, kad tikrintose mokyklose yra specialiųjų poreikių mokinių, kurie negauna specialistų pagalbos pagal PPT rekomendacijas, nes mokyklose nėra kai kurių specialistų. Pavyzdžiui, tikrinimo metu specialiojo pedagogo pagalbos dėl specialistų stokos Telšių rajono tikrintose mokyklose negavo 45 mokiniai (šešiose iš 12 tikrintų mokyklų), Šalčininkų rajono – 16 mokinių (vienuolikoje mokyklų iš 19 tikrintų), Alytaus rajono – 37 mokiniai (dviejose gimnazijose ir jų skyriuose iš 11 tikrintų). Psichologo pagalbos mokiniams neteikia nemaža dalis tikrintų mokyklų: Telšių rajone – 8 iš 12, Alytaus rajone – 4 gimnazijos ir 2 jų skyriai iš 11, Šalčininkų rajone – 11 iš 19, Jonavos rajone – 3 iš 9, Raseinių rajone – 7 iš 10. Mokyklose trūksta mokytojų padėjėjų, be to, jų poreikis, pasak tikrintų mokyklų vadovų, didėja. Nors mokytojo padėjėjas nėra pedagoginis darbuotojas, KK metodika leidžia jų etatus steigti iš švietimo pagalbai ir bibliotekai skirtų lėšų, tačiau tam trūksta lėšų.

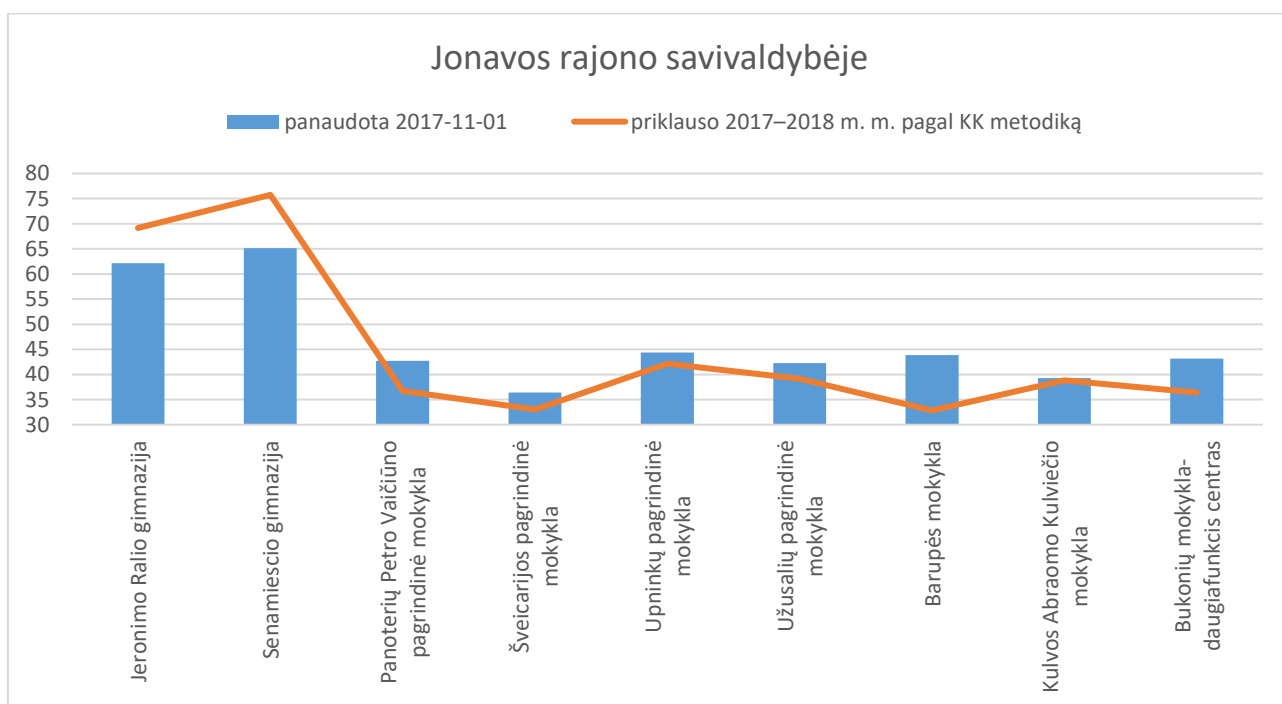
Pažymėtina, kad socialinių pedagogų, bibliotekininkų, psichologų etatai yra reikalingi nepriklausomai nuo to, ar mokykla turi specialiųjų poreikių mokinių, ar ne. Todėl metodikoje galima būtų atskirti lėšas mokykloms pagal mokinių skaičių būtiniams socialinio pedagogo, psichologo, bibliotekininko etatams. Specialiųjų pedagogų, logopedų, mokytojų padėjėjų, surdopedagogų, tiflopedagogų etatams finansuoti yra tinkamas ir dabar galiojančios KK metodikos principas.

5. BUP įgyvendinimas tikrintose mokyklose. Pagal tikrintų mokyklų 2017 m. lapkričio 1 d. tarififikacijoje pateiktus duomenis, apskaičiavus vidutiniškai vienam komplektui panaudotų valandų skaičių ir palyginus su pagal KK metodiką 2017–2018 m. m. finansuojamomis valandomis, pastebėta, kad KK metodikoje klasėms numatytas ugdymo valandų skaičius yra pakankamas, jei klasės

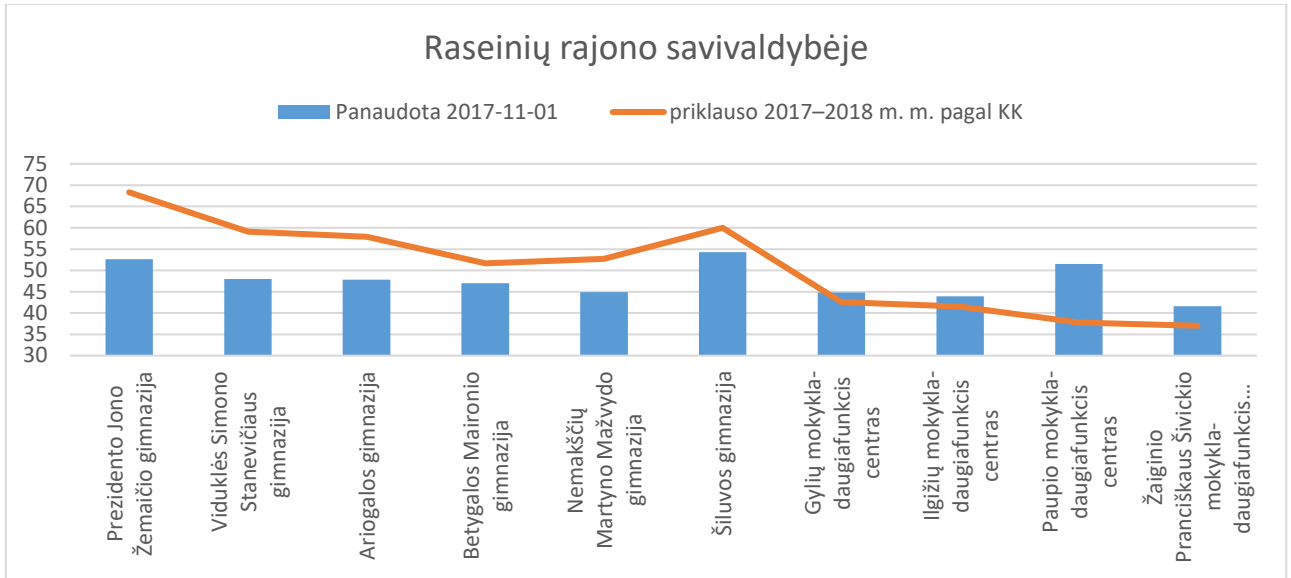
komplektuojamos pagal KK metodikos nuostatas, išskyrus atvejus, kai nepalankiai į jungtinius kompleksus „sukrenta“ mažų klasių mokiniai. Panaudotų valandų ugdymui palyginimas su pagal KK metodiką finansuojamomis valandomis pateiktas 4–9 paveikslėliuose:

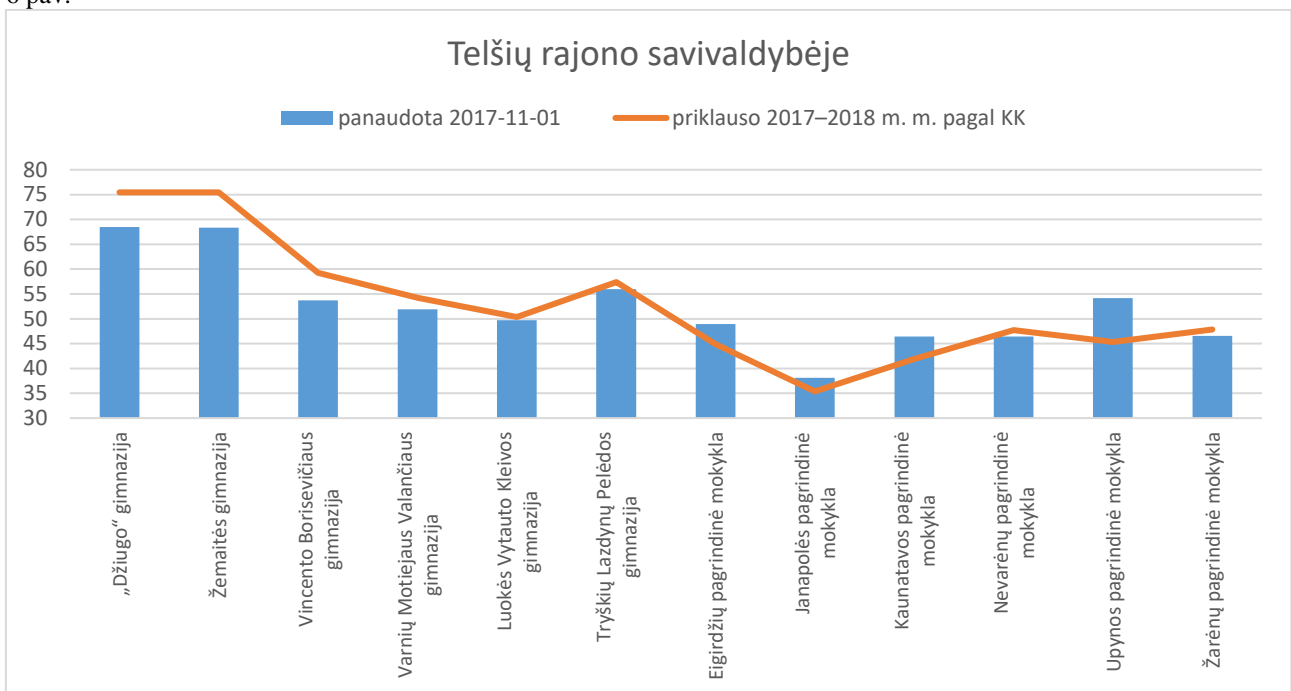
4 pav.

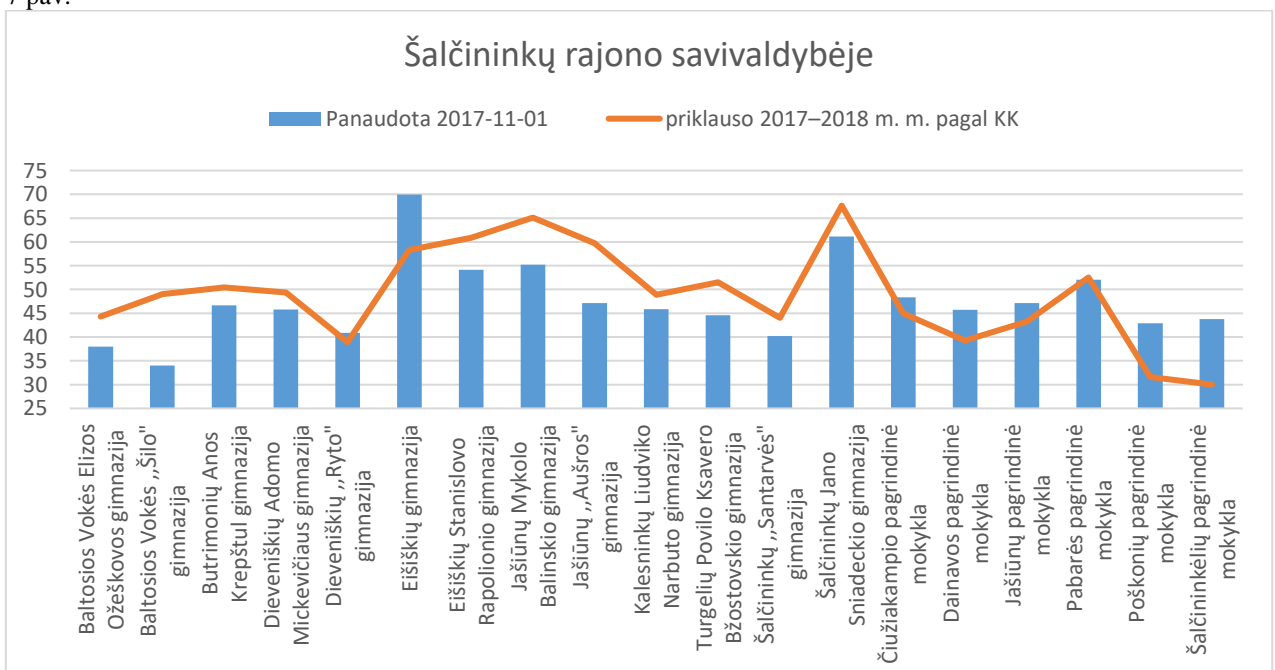
5 pav.

6 pav.

7 pav.

8 pav.

Analizuojant tikrintų mokyklų ugdymo planus pastebėta, kad daugeliu atveju ugdymo planai per mažai yra orientuoti į išsikeltą mokyklų siekį gerinti mokinių pasiekimus. Nors daugelyje mokyklų ugdymo planų yra pateikti mokinių pasiekimai, įsivertinimo rezultatai, tačiau stokojama dermės tarp išsikeltų tikslų ir ugdymo valandų paskirstymo, t. y. išsikeltų tikslų įgyvendinimas nėra paremtas ugdymo planuose numatytais valandomis. Stokojama ugdymo planų įgyvendinimo ir poveikio mokinių pasiekimams analizės. Pavyzdžiui, daugelyje mokyklų viena iš mokymosi pagalbos priemonių yra ilgalaikių ir / ar trumpalaikių konsultacijų skyrimas, tačiau neanalizuojama, ar mokiniai lanko konsultacijas, ar jos padeda mokiniams veiksmingai siekti geresnių rezultatų.

BUP įgyvendinimas 5-8 klasėse. Mokytojų ir kitų darbuotojų tarifیکacijų analizė rodo, kad vidutiniškai vienam komplektui tenkantis valandų skaičius gimnazijų ir pagrindinių mokyklų 5–8 klasėse yra panašus, tačiau taip yra dėl kaimo pagrindinėse mokyklose suformuotų jungtinių klasių. Pagal BUP jungtiniam komplektui priklauso daugiau ugdymo valandų nei paprastam komplektui: nuo 33 iki 38, kad dalį pamokų kiekviena klasė mokytųsi atskirai. Dažniausiai šių valandų užtenka tik privalomiesiems dalykams, o mokinių poreikiams tenkinti, mokymosi pagalbai teikti ir neformaliajam vaikų švietimui organizuoti lieka vos viena kita valanda. Yra mokyklų, kurios jungtiniam komplektui neskiria privalomų pagal BUP valandų, o mokiniui privalomą pamokų skaičių užtikrina per kai kurias pamokas juos nukreipdami mokyti su kitomis klasėmis, negu sujungta į komplektą. Vidutiniškai vienam komplektui skirtų valandų skaičius pateiktas 6 lentelėje:

6 lentelė. 5–8 klasėse vidutiniškai vienam komplektui skirtų valandų skaičius:

Savivaldybė	BUP nustatytas minimalus mokiniui skirtų valandų skaičius	Tarifikuota valandų vidutiniškai 1 komplektui	
		Gimnazijose	Pagrindinėse mokyklose (gimnazijų skyriuose)
Alytaus r.	28,25	30	32
Jonavos r.	28,25	-	31
Raseinių r.	28,25	31	30
Šalčininkų r.	31,5	33	33
Telšių r.	28,25	35	33

BUP įgyvendinimas 9–10, I–II gimnazijos klasėse. Daugumoje tikrintų pagrindinių mokyklų yra mažas 9–10 klasių mokinių skaičius, šios klasės negauna viso komplekto finansavimo, todėl kai kuriose savivaldybėse ženkliai skiriasi vidutinis valandų skaičius vienam komplektui pagrindinėse mokyklose ir gimnazijose. Tai riboja mokinių poreikių tenkinimo ir mokymosi pagalbos teikimo galimybes. Dažniausiai pagrindinėse mokyklose mokyti pagrindinio ugdymo antrosios dalies programos lieka tie mokiniai, kurie baigę 10 klasių planuoja tęsti mokymąsi profesinėse mokyklose, todėl būtų naudinga jiems pradėti mokyti profesijos baigus aštuonias klases. Vidutiniškai vienam komplektui skirtų valandų skaičius pateiktas 7 lentelėje:

7 lentelė. 9–10, I–II gimnazijų klasėse vidutiniškai vienam komplektui skirtų valandų skaičius

Savivaldybė	BUP nustatytas minimalus mokiniui skirtų valandų skaičius	Tarifikuota valandų vidutiniškai 1 komplektui	
		Gimnazijose	Pagrindinėse mokyklose (gimnazijų skyriuose)
Alytaus r.	31	33	32
Jonavos r.	31	40	32
Raseinių r.	31	34	32
Šalčininkų r.	33	35	34
Telšių r.	31	43	33

BUP įgyvendinimas III–IV gimnazijų klasėse. Alytaus rajone veikia 6 gimnazijos, Jonavos – 2, Raseinių – 6, Šalčininkų – 13, Telšių – 6, iš viso eksperimentą įgyvendinančiose savivaldybėse – 33. Tik penkios iš jų yra keturmetės: po dvi Jonavoje ir Telšiuose, viena – Raseiniuose. Daugiau kaip po du vidurinio ugdymo kompleksus turi trys Telšių, dvi Šalčininkų, trys Raseinių ir dvi Jonavos rajonų gimnazijos, iš viso 10 gimnazijų (30 proc. tikrintųjų). Iš 18 tik po du kompleksus turinčių gimnazijų devyniose gimnazijose nesudaromos atskiros grupės mokyti dalykų

skirtingų kursų (bendrojo ir išplėstinio) programų, kitose – sudaromos atskiros grupės tik kai kuriems dalykams.

Pažymėtina, kad Šalčininkų rajono savivaldybėje dėl mažo vidurinio ugdymo programos mokinių skaičiaus, keturios gimnazijos poromis įgyvendina jungtinius vidurinio ugdymo planus (Dieveniškų Adomo Mickevičiaus ir Dieveniškų „Ryto“ bei Baltosios Vokės „Šilo“ ir Baltosios Vokės Elizos Ožeškovos gimnazijos). Dar 6 gimnazijos turi atskirus mažus III–IV klasių komplektus, už kuriuos pagal KK metodiką negauna viso komplekto finansavimo. Todėl šių mokyklų ugdymo planai nėra „padengti“ tarifikuotomis valandomis, dalis pamokų mokytojams apmokama pagal atskirą direktoriaus įsakymą už faktiškai praveistas valandas, o mokiniams kai kurių dalykų tenka mokytis savarankiškai, tik konsultuojamiems mokytojų. Toks mokymosi būdas neprilygsta mokymuisi klasėje pamokų metu.

Vidutiniškai vienam komplektui skirtų valandų skaičius pateiktas 8 lentelėje:

8 lentelė. III–IV gimnazijos klasėse vidutiniškai vienam komplektui skirtų valandų skaičius

Savivaldybė	BUP nustatytas minimalus mokiniui skirtų valandų skaičius	Tarifikuota valandų vidutiniškai 1 komplektui	
		Gimnazijose, turinčiose daugiau kaip po 2 klasių komplektus	Gimnazijose, turinčios po 2 klasių komplektus
Alytaus r.	28	-	53
Jonavos r.	28	43	-
Raseinių r.	28	40	48
Šalčininkų r.	31,5	50	39
Telšių r.	28	45	44

Neformaliojo vaikų švietimo organizavimas. Panaudojamų valandų dalis (proc.) neformaliajam vaikų švietimui nuo BUP numatytų valandų pateikta 9 lentelėje:

9 lentelė. BUP numatytų neformaliojo vaikų švietimo valandų panaudojimo dalis (proc.)

Savivaldybė	Panaudojamų valandų dalis (proc.) neformaliajam vaikų švietimui nuo BUP numatytų valandų		
	Gimnazijose, turinčiose daugiau kaip po 2 klasių komplektus	Gimnazijose, turinčios po 2 klasių komplektus	Pagrindinėse mokyklose (gimnazijų skyriuose)
Alytaus r.	-	95,8	42,2
Jonavos r.	89,5	-	78,3
Raseinių r.	78,6	83,3	93,0
Šalčininkų r.	53,4	69,7	70,0
Telšių r.	86,7	87,5	85,9

Neformalusis vaikų švietimas yra svarbi ugdymo proceso dalis, skatinanti mokinių kūrybiškumą, saviraišką, ugdanti mokinių bendrąsias kompetencijas, todėl pagal BUP priklausančių valandų neformaliajam vaikų švietimui panaudojimas yra vienas iš rodiklių, rodančių mokyklos galimybes tenkinti mokinių poreikius. Mažiau kaip pusė panaudojamų valandų Alytaus rajono gimnazijų skyriuose riboja šių poreikių tenkinimą, todėl tai turėtų būti kompensuojama sudarytomis galimybėmis skyrių mokiniams dalyvauti gimnazijų veikloje.

Išvados ir siūlymai:

1. Lėšų augimas dėl KK metodikos taikymo didžiąja dalimi buvo nukreiptas ne BUP galimybėms išnaudoti, bet mokytojų darbo užmokesčiui didinti.
2. KK metodika palankiausia finansiniu požiūriu mokykloms, turinčioms vidutinio dydžio klases (12–20 mokinių).
3. Mokyklos, formuojančios daugiau komplektų nei priklauso pagal KK metodiką, gautas lėšas turi paskirstyti didesniai komplektų skaičiui, todėl mažėja BUP įgyvendinimo galimybės.
4. KK metodikoje nustatytas ugdymui rekomenduojamų valandų skaičius per savaitę yra tinkamas mokymo lėšų apskaičiavimo pagrindas.

5. KK metodika užtikrina stabilesnį mokymo reikmių finansavimą kintant mokinių skaičiui, tačiau klasių komplektų skaičiavimo principai yra tobulintini:

- sujungus dvi ar tris klases į vieną komplektą, jam turėtų būti priskirtas viso komplekto finansavimas;

- nuo mokslo metų pradžios neturėtų būti formuojami komplektai, kuriuose mokinių skaičius viršija maksimalų mokinių skaičių klasėje.

6. Mažų komplektų formavimas 5–10 ir I–IV gimnazijų klasėse pagal KK metodiką finansuojamų 0,33 ar 0,5 dalimis nuo viso komplekto finansavimo neužtikrina kokybiško bendrųjų ugdymo programų įgyvendinimo. Tikslinga būtų jungtines klases formuoti tik pradinėse klasėse siekiant išlaikyti mokyklą kuo arčiau vaiko namų.

7. MK metodikos nuostatos dėl išlaidų mokyklų valdymui neatliepia Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu nustatytos mokyklų vadovų atsakomybės už įstaigos valdymą. KK metodikos nuostatos neskatina mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų priimti sprendimus ir nustatyti optimalų vadovų etatų skaičių mokyklose. Ugdymo procesui organizuoti ir valdyti vidutiniškai savivaldybėse panaudojama apie 15 proc. ugdymo planui įgyvendinti skiriamų lėšų, tokia nuostata galėtų būti numatyta finansavimo metodikoje.

8. Socialinių pedagogų, bibliotekininkų, psichologų etatai yra reikalingi nepriklausomai nuo to, ar mokykla turi specialiųjų poreikių mokinių, ar ne. Todėl metodikoje galima būtų atskirti lėšas mokykloms pagal mokinių skaičių būtiniams socialinio pedagogo, psichologo, bibliotekininko etatams nuo lėšų švietimo pagalbai specialiųjų poreikių mokiniams.

Departamento direktorius

Aidas Aldakauskas